

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto liikenne- ja viestintäministeriölle valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi datan oikeudenmukaista saatavuutta ja käyttöä koskevista yhdenmukaisista säännöistä (datasäädös)

U-kirjelmässä on kuvattu selkeästi EU-säädösehdotuksen tavoite, keskeiset ehdotukset ja Suomen kannat. Taloudellisten vaikutusten mittaluokasta EU:ssa saa käsityksen, mutta vastaavia kansallisia vaikutusarviointeja ei ole ollut mahdollista tehdä. Vaikutuksia on kuvattu monesta näkökulmasta, mutta kuvaus jää yleisluontoiseksi.

Keskeisimmät kehittämiskohteet jatkovalmisteluun

- i) U-kirjelmän perusteella esityksen konkreettiset vaikutukset kuluttajille jäävät epäselviksi. Jatkovalmistelussa tulisi arvioida, mitkä olisivat tyypillisiä palveluja ja tuotteita, joissa tämä uusi sääntely tulisi sovellettavaksi. Minkälaisia hyötyjä kuluttajille tulee?
- ii) Asetusehdotuksen yritysvaikutuksia tulisi tarkentaa. Ehdotuksen merkitystä mikroyrityksille ja pk-yrityksille tulisi arvioida, koska säädösehdotuksessa on joitakin vapautuksia näille yrityksille. Lisäksi yrityksille aiheutuvia hyötyjä ja sääntelytaakkaa tulisi arvioida.
- iii) Asetusehdotuksella on kytköksiä muihin jo olemassa oleviin ja tuleviin EU-säädöksiin. Ehdotuksen yhteisvaikutuksia muiden EU:n datataloutta koskevien säädösten ja säädösehdotusten kanssa tulisi arvioida jatkovalmistelussa.

1. U-kirjelmän keskeinen sisältö

Esityksen sisältöä on kuvattu tarkemmin valtioneuvoston kirjelmässä U 29/2022 vp.¹ Tässä esitettävä kuvaus on lyhennelmä U-kirjelmän ”tausta-” ja ”ehdotuksen tavoite” -jaksosta.

---

¹ U 29/2022 vp on saatavissa eduskunnan verkkosivuilta.

Euroopan komissio julkaisi 23.2.2022 ehdotuksen parlamentin ja neuvoston asetukseksi tietojen oikeudenmukaista saatavuutta ja käyttöä koskeviksi harmonisoiduiksi säännöiksi, eli ns. EU:n datasäädökseksi (COM(2022) 68 final). Kyseessä on horisontaalinen säännös, joka asettaisi perussäännöt datan jakamisen velvoitteisiin ja sen käytölle kaikille dataa hyödyntäville sektoreille.

Ehdotuksen tavoitteena on edistää datan ja sen tuottaman arvon hyödyntämistä ja tasapuolista jakautumista datatalouden eri toimijoiden kesken, helpottaa dataan pääsyä ja datan käyttöä sekä tasapainottaa pienten ja keskisuurten yritysten asemaa neuvoteltaessa datan jakamisesta. Reilummat pelisäännöt datan hyödyntämisestä tasaavat osapuolten mahdollisuuksia datasta kertyvälle arvонуonnille. Ehdotus pyrkisi selkeyttämään oikeuksia ja velvollisuuksia koskien dataan pääsyä, käyttöä ja siirrettävyyttä. Ehdotus koskee paljolti käyttäjien pääsyä erilaisten tuotteiden ja niihin liittyvien palveluiden käytöstä kertyvään dataan. Luomalla tuotteiden ja niihin liittyvien palveluiden käyttäjille oikeuksia dataan pääsyyn ja jakamiseen kolmansien osapuolten kanssa, komissio pyrkii lisäämään datan käyttöä ja vauhdittamaan datavetoisia sisämarkkinoita ja sitä kautta lisäämään kilpailua sekä innovaatioita eri sektoreilla.

Säädös toisi uusia veloitteita datan jakamiseen ja oikeuksia datan käyttöön monille toimijoille ja aloille. Lisäksi datasäädös antaisi julkisen sektorin viranomaisille tietyissä poikkeuksellisissa tarpeissa, pyynnöstä pääsyn ja käyttöoikeuden yksityisen yrityksen hallussa olevaan dataan erikseen kuvatuin ehdoin.

Säädöksellä pyritään myös estämään datan hyödyntämistä ja jakamista koskevat kohtuuttomat sopimusehdot ja annetaan arviointikriteerejä niiden arvioimiseksi sekä veloitetaan yhteentoimivuuteen datanjakamispalveluiden osalta. Lisäksi ei-henkilötietojen kansainvälisiä siirtoja alettaisiin asetusehdotuksen perusteella rajoittaa uudella tavalla. Säädösehdotuksessa myös selkeytettäisiin säädöksessä tarkoitettujen tuotteiden ja palveluiden kautta kertyvän datan suhdetta tietokantasuojaan.

2. Arvio kirjelmästä ja vaikutusarvioinneista

2.1 Yleiset huomiot

Arviointineuvosto katsoo, että U-kirjelmässä on selkeästi kuvattu asetusehdotuksen tavoite ja keskeinen sisältö. Asetusehdotuksella on kytköksiä muihin jo olemassa oleviin ja tuleviin EU-säädöksiin, mikä kuitenkin hankaloittaa datasäädöksen laajemman kokonaisuuden ymmärtämistä. U-kirjelmän aihepiirin ymmärtäminen edellyttää syvällisempää asiantuntemusta aiheesta. U-kirjelmän formaatti ei mahdollista kovin yksityiskohtaista kuvausta, mutta jatkovalmistelussa aihepiiriä voisi kuvata laajemmin.

Voimassa olevat ja ehdotetut säädökset voivat muodostua vaikeaselkoiseksi kokonaisuudeksi, jos muodostuu päällekkäistä sääntelyä. Tietosuoja-asetuksen osalta U-kirjelmässä onkin jo pohdittu mahdollisia päällekkäisyyksiä. **Arviointineuvosto katsoo**, että datataloutta koskevat EU:n lainsäädäntöehdotukset ja olemassa olevat säädökset ovat kytköksissä tähän ehdotukseen. Esimerkiksi

kaaviokuva sääntelyn kokonaisuudesta auttaisi ymmärtämään ehdotuksen mahdollisia yhteisvaikutuksia muihin EU:n datataloutta koskeviin säädöksiin ja säädösehdotuksiin.

U-kirjelmässä tuodaan esille, että Suomi pitää datatalouden edistämistä erittäin tärkeänä.

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että U-kirjelmässä esitetään selkeästi Suomen kannat ja tuodaan esille Suomen kannalta ongelmalliset kohdat. U-kirjelmässä on myös lyhyesti mainittu Suomen ennakkovaikuttaminen sekä tavoite reiluista datan jakamisen ehdoista ja käyttäjän oikeuksien vahvistaminen.

2.2 Taloudelliset vaikutukset

Arviointineuvosto pitää myönteisenä, että U-kirjelmässä on esitetty EU:n komission määrällisiä arvioita ehdotuksen EU-tason taloudellisista vaikutuksista. Asiaa tuntematon lukija saa käsityksen datasäädöksen vaikutusten mittaluokasta. Jatkovalmistelussa olisi kuitenkin hyvä korostaa arvioihin sisältyvää epävarmuutta, sillä tarkemmat vaikutukset selviävät vasta myöhemmin.

U-kirjelmän mukaan kansallisten laskemien tekeminen säädöksen kustannusvaikutuksista ei ole ollut mahdollista. **Arviointineuvosto pitää ymmärrettävänä**, että asetusehdotuksen vaikutusten arviointi eri toimijoille on haastavaa. Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin mahdollisuuksien mukaan arvioida ainakin laadullisesti hyötyjen ja kustannusten jakautumista yritysten, kotitalouksien ja julkisen talouden kesken.

U-kirjelmän perusteella säädösehdotus aiheuttaisi toteutuessaan teknisistä ja hallinnollisista menettelyistä aiheutuvia kuluja. Ehdotuksen mukaan nämä tulisivat kansallisten viranomaisten, valmistajien sekä palveluidentarjoajien kannettaviksi. Yrityksille voi aiheutua säädöksestä kuluja esimerkiksi datan saataville asettamisesta, mutta myös hyötyjä, kun dataa voidaan ottaa käyttöön nykyistä helpommin.

Arviointineuvosto katsoo, että asetusehdotuksen tarkentuessa tulisi arvioida yrityksille aiheutuvaa sääntelytaakkaa ja verrata sitä saavutettaviin hyötyihin.

Arviointineuvosto katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi käsitellä tarkemmin tietojenluovuttamisen vaikutuksia ja kustannuksia yrityksille. Saisivatko esimerkiksi sellaiset yritykset kilpailuetua, jotka eivät ole ensin panostaneet datan keräämiseen ja sen jälkeen saavat datan käyttöönsä muilta toimijoilta? Jatkovalmistelussa tulisi arvioida yritysten halukkuutta datan keräämiseen. Voivatko datan keräämisen ja luovuttamisen kustannukset olla yrityksille datan keräämisen hyötyjä suuremmat?

U-kirjelmän perusteella ehdotetun asetuksen soveltamisala olisi laaja ja kattaisi suuren joukon yrityksiä.

Arviointineuvosto kiinnittää huomiota, että asetusehdotuksen mukaan mikroyrityksillä sekä pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on tiettyjä vapautuksia säädöksen soveltamisesta. Kuinka moni yritys Suomessa on vapautusten piirissä, ja mikä käytännön merkitys ehdotetulla sääntelyllä ja vapautuksilla on mikroyrityksille sekä pk-yrityksille?

Euroopan unionin neuvosto neuvotteluvaltuutuksessa on tuotu esille useita lisäyksiä, jotta datan avoimuus ja liikesalaisuuden säilyttäminen olisivat tasapainossa. **Arviointineuvosto katsoo**, että jatkovalmistelussa ehdotuksen tarkentuessa tulisi kuvata vaikutuksia liikesalaisuuksien säilymiseen.

2.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

U-kirjelmän mukaan datasäädöksellä pyritään ehkäisemään ns. lukkotilanteita, joissa palveluntarjoaja ei voida vaihtaa teknisten tai sopimuksellisten esteiden vuoksi. Säädösehdotus helpottaisi itseä koskevien tietojen siirtämistä järjestelmästä toiseen.

Arviointineuvosto katsoo, että jatkovalmistelussa voisi kuvata, mitkä olisivat tyypillisiä palveluja ja tuotteita, joissa ehdotettu sääntely on merkityksellistä kuluttajan kannalta. Minkälaisia muutoksia, kuten uusia palveluja tai kustannussäästöjä, kuluttajille aiheutuu? Esimerkiksi kaupan etukorttien, suoratoistopalveluiden tai auton käytöstä syntyvää dataa kerätään. Voivatko kuluttajat saada auton käytöstä kerätyn datan avulla monipuolisemmin palveluja eri palveluntarjoajilta, jolloin esimerkiksi riippuvuus auton merkkihuollosta vähenisi?

U-kirjelmän mukaan asetusehdotuksen lähtökohtana olisi sopimusvapaus. Sopimusvapautta voitaisiin kuitenkin rajoittaa kohtuuttomien sopimusehtojen kieltämiseksi. **Arviointineuvosto katsoo**, että ehdotuksen vaikutuksia sopimusvapauden toteutumiseen tulisi arvioida jatkovalmistelussa.

U-kirjelmässä todetaan, että datan jakamisvelvoite kohdistuu vain jalostamattomaan ja analysoimattomaan dataan ja että toimialalla on keskeinen rooli käytäntöjen laadinnassa. **Arviointineuvosto katsoo**, että datan jakamisen edistäminen tuotteista ja palveluista voivat lisätä tietojen väärinkäytön vaaraa. Mitä riskejä asetusehdotuksen soveltamiseen liittyy? Mitä vaikutuksia voi olla tietoturvallisuuteen sillä, jos esimerkiksi ei tunnusteta jalostamattoman ja jalostetun datan eroa?

Arviointineuvosto katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi arvioida viranomaisvaikutuksia, kuten U-kirjelmässä on todettukin. Millaisia kustannuksia aiheutuu teknisistä ja hallinnollisista menettelyistä? Mitä eri vaihtoehtoja on riidanratkaisuelimen perustamiseksi ja mitä vaikutuksia eri vaihtoehdoilla on?

3. Muut asiat

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto on annettu valtioneuvoston kirjelmästä (U 29/2022 vp) eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi datan oikeudenmukaista saatavuutta ja käyttöä koskevista yhdenmukaisista säännöistä, jonka liikenne- ja viestintäministeriö on antanut eduskunnalle. Lausunto on julkinen.

Arviointineuvosto katsoo, että kirjelmässä on kuvattu hyvin tavoitteet ja keskeiset esitykset sekä Suomen kannalta olennaiset seikat. Vaikutusten kuvaus jää yleisluontoiseksi. **Arviointineuvosto suosittelee**, että säädösehdotuksen tarkentuessa vaikutuksia keskeisille toimijoille kuvataan tarkemmin.

Helsingissä 2. toukokuuta 2023

Leila Kostainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Meri Virolainen

Arviointineuvos, arviointineuvoston sihteeri

Yhteystiedot:

Valtioneuvoston kanslia
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
vnk.fi
p. 0295 16001